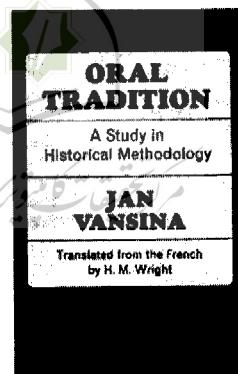

روش‌ها و ارزش‌های تاریخ‌شناخت

• مرضیه سلیمانی

■ **Oral Tradition: A study in Historical Methodology**

■ **Author:** Jan Vansina

■ **Publisher:** Aldine Transaction/226 Pages

■ **Language:** English

■ **ISBN:** 978 – 0202308197

باید دانست که هن تاریخ‌نویسی را درویشی است که هر کسی بدان دست نیابد.
این خلاصه این مقدمه

آنچه علم و نظریه‌ی علمی را زیر روش‌های کسب دانش متمایز می‌کند به کاربردن روش علمی برای دستیابی به دانش است. هدف روش تحقیق تسهیل تفکر به منظور پاسخ به پیچیدگی‌های مسائل شناخت است. اما روش، مجموعه عملیاتی است که امکان تجزیه و تحلیل، درک و توجیه واقعیت مورد مطالعه را فراهم می‌آورد. مرحل اصلی روش علمی عبارتند از: انتخاب موضوع، طرح مسئله، تدوین سؤالات، تعیین اهداف، بررسی سابقه، طرح فرضیه، روش پژوهش، روش گردآوری اطلاعات و تحلیل داده‌ها. بنابراین، هنگامی که از روش تحقیق سخن می‌گوییم، مراد ما مجموعه‌ای از قواعد، ابزارها و راههای قابل اعتماد و نظاممند برای بررسی و شناخت واقعیت‌ها و کشف مجهولات و دستیابی به راه حل مسائل و مشکلات است و این چیزی جز روش شناخت علمی است.

در مسیر کشف حقایق علمی، این مسئله اهمیتی ندارد که چه چیزی باید کشف شود، بلکه مهم دانستن این نکته است که راههای زیادی برای این کار وجود دارد. این راهها را پژوهشگران باید بشناسند تا مناسب‌ترین و مطمئن‌ترین و کم‌هزینه‌ترین راه را انتخاب کنند. از همین رو، روش تحقیق اهمیت می‌باید، به گفته‌ی یکی از محققان، انتخاب درست و منطقی این راهها و یا ارائه یک طرح تحقیق منسجم و استوار، خود نیمی از تحقیق محسوب می‌شود، زیرا بر سر زنوشت پژوهش اثر مستقیم و تعیین کننده‌ای می‌گذارد.

روش‌شناسی به بررسی روش‌های شناخت در علوم می‌پردازد که می‌تواند تمامی جوانب شناخت را شامل شود. روش شناخت همواره از دغدغه‌های بشر بوده است، اما با تفکیک علوم از یکدیگر و پیدایش شاخه‌های متعدد و متکنر علم، مباحث روش‌شناسی رونق گرفت و مجادلات مهم روش‌شناختی در علوم طبیعی و اجتماعی مطرح شد. هدف این مباحثات، یافتن راهی علمی و منطقی برای دستیابی به واقعیت بود تا در پرتو آن از خطأ و لغزش پرهیز شود و پژوهش علمی راه اصولی خود را بیابد و بیهماید.

روش‌شناسی در معنای وسیع کلمه، شناخت نظری و عملی روش آشکارسازی واقعیت است.^۵ در واقع، روش‌شناسی به نوعی فلسفه‌ی یا بینش در راه قوام روش‌ها اطلاق می‌شود. اما روش راهی است که به منظور دستیابی به حقیقت در علوم باید پیموده شود. از همین رو، روش به سه حوزه‌ی زیر اطلاق می‌شود:

(الف) راههایی که انسان را به کشف مجهولات و حل مسائل هدایت می‌کند.

(ب) مجموعه‌ی قواعدی که در بررسی‌های علمی واقعیت‌ها کار می‌روند.

(ج) مجموعه‌ی ابزارها یا فنونی که آدمی را از وادی مجهولات به سوی معلومات

راهبری می‌نمایند.

در کار تاریخ، شناخت روش و هدف اهمیت خاص دارد. در حقیقت، علم فقط از آن هنگام توانسته پیشرفت واقعی حاصل کند که در بافت است در مسیر خوشنویس چگونه و از کجا باید قدم بردارد و آن هدف که در پیش دارد چیست؟

تاریخ، بی‌شك تنها گردآوری روایات یا مقایسه‌ی آن‌ها و شناخت «واقعیت» حوادث گذشته نیست؛ ورای این کار، نظر به توجیه و تفسیر این «واقعیات» دارد که بین جزئیات رابطه برقرار می‌کند و آن‌ها را به یکی‌گر پیوند می‌دهد. این کار در واقع عبارت از تجدیدبنای گذشته است به کمک مصالح و موادی که این‌جا و آن‌جا را بقایای اوار حوادث باقی‌مانده است. مصالح و موادی را که مورخ برای این بازسازی گذشته به کار می‌برد، البته از مدارک و اسناد پراکنده‌ای که از دستبرد زمان در امان مانده است، به دست می‌آورد، اما وی البته تمام مصالح و مواد گذشته را نمی‌تواند در این بازسازی خویش به کار گیرد و خواه ناخواه قسمتی از آن را کنار می‌گذارد. به علاوه، وی چگونه می‌تواند این مواد و مصالح غیرمادی را - که به وسیله‌ی اذهان گواهان، راویان و ناقلان گذشته مکرر دستکاری شده است - تبدیل به عناصر اصلی واقعی کند که گذشته را آن‌چنان که بوده، بنا می‌کرده است؟

اولین روش مورد استفاده‌ی مورخان، در طول تاریخ، روش توصیفی بوده است. این روش، مبتنی بر واقع‌گرایی در تاریخ‌نگاری و تاریخ‌نگری بوده است. انسان از ابتدای تاریخ، سه نوع جهان‌بینی را تجربه نموده است که در حوزه‌ی نگارش تاریخ نیز مؤثر بوده‌اند. این سه نوع جهان‌بینی عبارتند از: ۱-جهان در انسان - ۲- انسان در جهان - ۳- انسان جدا از جهان.

در حوزه‌ی این سه نوع جهان‌بینی، هفت نوع روش تجربه گردیده که عبارتند از: ۱- درون‌نگری - ۲- مشاهده - ۳- آزمایش - ۴- تفہم - ۵- پرسشنامه‌ای - ۶- تاریخ‌نگری - ۷- تأویل. در حوزه‌ی تاریخ، روش‌های درون‌نگری، تاریخی و تأویل سه‌م بیشتری را پیدا نموده‌اند که عمدۀ اشار تاریخی تا قرن ۱۹ میلادی، مبتنی بر درون‌نگری، توصیف و شرح انبوی وقایع بوده است.^۸

مراحل اساسی پژوهش تاریخی

مراحل اساسی یک پژوهش تاریخی عبارتند از:

۱- تعیین، محدود کردن و تعریف مسأله؛

۲- تدوین فرضیه؛

۳- جمع‌آوری و سازمان‌دهی اطلاعات؛

۴- تعیین اعتبار، تجزیه و تحلیل اطلاعات جمع‌آوری شده؛

و ۵- تهیه گزارش.

انتخاب روش تحقیق، در مرحله‌ی سوم یعنی جمع‌آوری و سازمان‌دهی اطلاعات صورت می‌پذیرد. در این جا پژوهشگر منابعی را جستجو می‌کند که به وسیله آن‌ها شواهدی از واقعیت گذشته باید. این منابع بسیار فراوانند و بایگانی‌ها، سرشماری‌های آماری، مطبوعات، اسناد شخصی، تصویرها، آلات و ابزار، فیلم‌ها، نوارهای ضبط صوت و... را در برمی‌گیرند. اما خود این منابع به دو دسته تقسیم می‌شوند: منابع دست اول و منابع دست دوم.

منابع دست اول شامل گزارش شاهدان عینی است که در یک واقعیت تاریخی شرکت داشته‌اند. این منابع اسناد بسیار گوناگونی را در بر می‌گیرند که گواهی شفاهی از معتبرترین آن‌هاست. گواهی شفاهی یعنی گزارش لفظی یک شاهد یا شرکت کننده در یک واقعه که طی یک مصاحبه‌ی شخصی به دست می‌آید

روایت‌شفاهی ...

از میان انبوی اثاری که پیرامون روش تحقیق در تاریخ و روش‌شناسی تاریخی - به زبان انگلیسی - به چاپ رسیده، بخشی از جذاب‌ترین و پرمخاطب‌ترین آن‌ها آثاری هستند که در حوزه‌ی تاریخ شفاهی به تحریر درآمده‌اند. از مرکز تاریخ شفاهی دانشگاه کنکور迪ا گرفته تا نجمون تاریخ شفاهی استرالیا و مؤسسه تاریخ شفاهی فرانسه^۹، از پژوهه‌ی امریکایی تاریخ شفاهی منطقه‌ای تا مرکز تاریخ شفاهی در دانشگاه کنتاکی و نیز مراکزی مثل برنامه‌ی تاریخ شفاهی جنوب

مراد از روش تحقیق مجموعه‌ای از قواعد، ابزارها و راههای قابل اعتماد و نظاممند برای بررسی و شناخت واقعیت‌ها و کشف مجهولات و دستیابی به راه حل مسائل و مشکلات است و این چیزی جز روش شناخت علمی نیست

تاریخ شفاهی

گذشته است که از یک شخص به شخص دیگر منتقل شده است» (ص xii). سپس با به دست دادن تعریفی دقیق از روایت‌های شفاهی، ویژگی خاص آن‌ها را بستگی و پیوستگی به «قدرت حافظه بشری» دانسته که در عین حال مسئله صحت و اعتبار این روایتها را نیز به چالش می‌کشد (ص ۱). اما این بدان معنا نیست که روایت‌های شفاهی یکسره غیر موقتاً‌اند، بلکه بر عکس در محدوده‌های خاص، مثلاً در نقاطی از جهان که فاقد فرهنگ کتابت بودند (و شاید هنوز هم هستند)، شکل شفاهی ثبت تاریخ، قابل دسترس ترین منبع جهت بر ساختن گذشته به شمار می‌رود (۱).

فصل دو «روایت به متابه زنجیره‌ای از گواهی‌ها» نام دارد و یکسره به مبحث گواهی و روایت، تعریف آن‌ها و ویژگی‌های خاص آن‌ها اختصاص دارد. از نظر نویسنده، «روایت‌های شفاهی، دربرگیرنده‌ی همه‌ی گواهی‌های کلامی -اعم از کلام عادی یا آواز - هستند که از گذشته گزارش می‌دهند» (ص ۱۹).

«گواهی کلامی، زنجیره‌ی انتقال» عنوان فصل سوم است که با درآمدی بر گواهی‌های مکتوب، به شیوه‌ی گواهی پرداخته و سپس گواهی‌های گروهی، اختلاف نظر در بین منابع خبری و پرسش از منابع خبری بر مورد واکاوی قرار داده است. نویسنده می‌کند که «چون ممکن است منبع خبری، یا مصاحبه شونده، به دلیل مختلف و عمده‌ترین، بر اظهارات خود پای‌بند نماند؛ بهترین بزار ثبت گواهی‌های کلامی ضبط صوت و یا ضبط ویدیویی ساختن اوست.» (۲۹)

در فصل چهار با عنوان «شیوه‌ی انتقال در روایت شفاهی»، مبحث این‌بار (ص ۳۱) کنترل و نظرات بر نقل روایات (ص ۳۳)، روایت‌های رمزی و پنهان (ص ۳۴) و این‌بارهای تقویت حافظه (ص ۳۶) مورد توجه قرار گرفته است. نویسنده در این جا می‌گوید که مصاحبه‌گر، همواره باید در جریان مصاحبه قلم و کاغذی در دست داشته و موارد خاص را مکتوب نماید. در تلفظ برخی اسمی و عبارات، تکیه بر حافظه با اعتماد به ضبط صوت ناکافی است و علاوه بر آن، هنگام مصاحبه می‌توان مواردی را مکتوب کرد و پس از اتمام آن، توضیحات بیشتری را از روای درخواست نمود.

«تحريف در نتیجه‌ی انتقال» عنوان فصل پنجم کتاب است و همان‌گونه که از نام آن پیداست، کاستی‌های انتقال روایت‌های کلامی یا تاریخ شفاهی را به بحث گذاشته، این فصل در برگیرنده‌ی یک بخش فرعی با نام «ناکامی حافظه» است و این ناکامی را در چهار سرفصل مورد بررسی قرار می‌دهد: (الف) - ناکامی در شیوه‌ی انتقال (ب) - ناکامی در کنترل روایت (ج) - کثرت تکرار (د) - چگونگی ارزیابی ناکامی حافظه. بخش فرعی دیگر، «تحريفهای تبیینی» (ص ۴۴) نام دارد و پایان بخش فصل، همانند سایر فصول، ارائه خلاصه‌ای از مطالب همین

(دانشگاه کارولینای شمالی)، تاریخ شفاهی مهاجران جنگی (سازمان حقوق بشر)، پژوهه‌ی تاریخ شفاهی افریقایی - آمریکایی‌ها (دانشگاه لوییس ویل)، تاریخ شفاهی ژاپنی - آمریکایی‌ها، پناه جویان، بازماندگان نسل کشی... همگی به انتشار اسناد و کتب پرداخته‌اند که این روش ثبت تاریخ را از منظر خاص به مخاطب معرفی کرده و اطلاعات دست اول تاریخی را در اختیار آن‌ها قرار می‌دهد. اما درخصوص شیوه‌های تدوین تاریخ - با تکیه بر مصاحبه‌های شفاهی - نیز کتب آموزشی بسیاری تألیف شده که غالباً به عنوان منبع درسی در دانشگاه‌ها مورد استفاده قرار می‌گیرد. یکی از این منابع، که از اعتبار و اهمیت بالایی برخوردار است و بنا به شهادت متقدان و نیز مقالات متدرج در مجلات علمی مورد استقبال دانشجویان و پژوهشگران حوزه‌ی تاریخ قرار گرفته، اثری است با عنوان روایت شفاهی: پژوهشی در روشن شناسی تاریخی^۱ که توسط جان ونسینا^۲ و از سوی انتشارات آلبین ترنسکشن^۳ به چاپ رسیده است.

- پادشاهی‌های ساوانا (۱۹۶۶)
- روایت شفاهی به مثالیه تاریخ (۱۹۸۵)
- اهلیی در جنگل‌های بارانی (۱۹۹۰)
- زیستن با افریقا (۱۹۹۴)
- چگونه جوامع متولد می‌شوند (۲۰۰۴)
- مستعمره‌های بودن (۲۰۱۰)

روایت شفاهی... ۲۲۶ صفحه است و نویسنده آن را در پانزده فصل، یک، مقدمه، مجموعه‌ی پاداشته‌ها، کتاب‌شناسی و نمایه‌ی تنظیم کرده. شیوه کار او بدین طریق است که در هر فصل، پس از یک درآمد کوتاه به بحث اصلی وارد می‌شود و در پایان، خلاصه‌ای از اهم مطالب آن فصل را به دست می‌دهد. پاداشته‌ها، به صورت یک جا در پایان کتاب آمده و هر فصل حاوی عنوانی فرعی متعددی است.

فصل اول که در برگیرنده چهار عنوان اصلی است، نویسنده به اهداف و چارچوب‌های کار، رابطه روایت شفاهی با تاریخ مکتوب و برخورد با روایت شفاهی در ادبیات قوم‌شناسخانه می‌پردازد و تأکید می‌کند که «در میان انواع گوناگون منابع تاریخی، روایت‌های شفاهی از جایگاهی ویژه برخوردارند. اما هنوز به عنوان اسناد تاریخی، ویژگی‌های خاص آن‌ها کمتر مورد تحلیل قرار گرفته است» (ص xii) و منظور او از تاریخ شفاهی « تمام گواهی‌های شفاهی مرتبط با

فصل است.

در فصل ششم که «فهم گواهی، ویژگی‌های خاص یک گواهی» نام دارد، نویسنده عنوان می‌کند: «اگر مورخ در بی‌فهم رویدادهای مربوط با گذشته باشد، نخستین گام، فهم گواهی است. پیش از هر جیز او باید تشخیص دهد که آیا سخنان شخص مصاحبه شونده، محتوای تاریخی دارد یا خیر، سپس میزان اثرگذاری احتمالی منع خود را بررسی کرده و ساختار گفتار او را به دقت مورد توجه قرار دهد» (ص ۴۷).

از نظر او این امکان وجود دارد که بین گونه‌های متنوع روایت‌های شفاهی و گواهی‌های کلامی تمایز قابل شد. هر کی از این گونه‌ها ویژگی خاص دارد و به عنوان یک منبع تاریخی دلایل ارزش متفاوتی است. از جمله خطوط این تمایز می‌توان به قصد عدم قصد در پس پشت یک گواهی، الحالات و ضمایم یک گواهی، شکل گواهی، مقوله ادبی که این گواهی در آن جای می‌گیرد، شیوه‌ی انتقال گواهی و... اشاره کرد.

فصل هفتم «ساختار یک گواهی» نام دارد و دلایل پنج بخش فرعی است: ساختار رسمی ظاهری (ص ۵۴)، عوامل رسمی تأثیرگذار بر یک گواهی (ص ۵۵)، عوامل رسمی تأثیرگذار بر انتقال (ص ۵۶)، ساختار درونی (ص ۵۷)، روش تراجمون گواهی به واسطه‌ی ساختار آن (ص ۶۳) و خلاصه مطالب (ص ۶۵). در فصل هشتم - «معنای گواهی» - ابتدا معنای لغوی این واژه تعریف شده و پس از ورود به معنای اصطلاحی، منظور از «گرفتن گواهی» در صفحه‌ی ۶۷ توضیح داده شده است. از مباحث جالب این فصل می‌توان به «نمادگرایی و کتابات شاعرانه» اشاره کرد (ص ۶۹).

«گواهی همچون سوابی از واقعیت» عنوان فصل نه کتاب است که به اهمیت اجتماعی یک روایت می‌پردازد. آغازگر این فصل اظهار نظر قاطع و شگفت‌انگیز نویسنده است که: «یک روایت چیزی بیش از سوابی واقعیتی که به وصف آن پرداخته، نیست چرا که راوی تنها وجوهی از آن واقعیت را می‌بیند و تفاسیر خاص خود را زین وجوه ارائه می‌کند. در واقع مصاحبه یا شخصیت او، علایق شخصی اش و ارزش‌های فرهنگی جامعه‌اش متحقق شده و رنگ پذیرفته» (ص ۷۶).

فصل ده «ارزش‌های فرهنگی و گواهی» نام دارد و مفاهیم و ارزش‌های فرهنگی جامعه‌ای که مصاحبه‌شونده بدان تعلق دارد را بر می‌شمارد. فصل یازده به «شخصیت منع خبری» برداخته (ص ۱۰۸) و فصل دوازده «مقایسه‌ی گواهی‌ها» نام دارد (ص ۱۲۰). از جمله عنوانین این فصل می‌توان به مباحث زیر اشاره کرد: مقایسه‌ی متنی که خود شامل دو بخش فرعی است: متون ثابت (ص ۱۲۱) و متون آزاد (ص ۱۲۶)، مقایسه‌ی شرایط انتقال (ص ۱۲۹)، محل انتقال (ص ۱۳۳)، نوع انتقال (ص ۱۳۴) و نتایج بدست آمده از شیوه‌ی تطبیقی (ص ۱۳۷).

«معرفت تاریخی» عنوان فصل سیزده کتاب است و آن گونه که در ابتدای فصل (ص ۱۴۲) آمده، به انواع روایت و ویژگی‌های آن‌ها به عنوان منابع خبری اختصاص دارد. در این جا نویسنده از شعارها، فرمول‌های اخلاقی، عبارات آیینی، عنوانین و لقب‌ها، شعر در انواع تاریخی، مديحه، شخصی، نام جای‌ها، نام اشخاص، حکایات و داستان‌ها، داستان‌های مرتبط با تاریخ عمومی، اسطوره‌ها، اسطوره‌های سبب‌شناختانه، داستان‌های هنری صرف، خاطره‌های شخصی و... اشاره کرده و تمامی آن‌ها را جزوی تأثیرگذار در ثبت تاریخ شفاهی معرفی می‌کند. «روایات چگونه مغرضانه هستند» عنوان فصل چهارده کتاب است که در صفحه‌ی تدوین شده و بیشتر به نقش موافع سیاسی در ثبت بی‌غرض

وقایع اشاره ندارد. پس از ذکر مثالی از رواندا و بروندی (ص ۱۶۶)، نویسنده محدودیت‌های روایت شفاهی را بر شمرده (ص ۱۷۰) و دوباره بر تأثیر زبان و فرهنگ تأکید می‌ورزد. در فصل پانزده - «تفسیر تاریخ» - شیوه‌های صحیح یک مصاحبه‌ی متعدد، از مکان مناسب گرفته تا منبع خبری موقع وضیع وقایع مورد بازبینی قرار گرفته است. کتاب شناسی هفت صفحه را به خود اختصاص داده و تمایزی کلی پایان بخش آن است.

اصل کتاب به زبان فرانسه است و اج‌ام‌برایت^۷ آن را به انگلیسی برگردانده. او پیش‌تر بود و کارشی و متدن جنین اثر اینی بالاز را نیز به انگلیسی ترجمه کرده و خود دارای دستکم دو کتاب مستقل در حوزه‌ی تاریخ است. اما مقدمه‌ی کتاب را نیز دو نو از پژوهشگران و نویسنده‌گان همین حوزه تأثیف کرده‌اند. سلما لیس‌دورف^۸ صاحب آثاری چون خاطرات سرکوب گروهی؛ حکایات حقیقی پیراهون عوالم ظلم و بی رحمی (۲۰۰۹)، کار گروهی) و حافظه و حکومت استبدادی (۲۰۰۵، کار گروهی) و الیزابت تونکین^۹ که از میان آثار او می‌توان به ساختارهای اجتماعی تاریخ شفاهی (۱۹۹۵، کمبریج) و تاریخ و قومیت (۱۹۸۹) اشاره کرد.

پی‌نوشت

۱. مورن، ادگار، *شناخت شناخت*، ترجمه‌ی علی اسدی، تهران: انتشارات سروش، چاپ اول ۱۳۴۲، ص ۷۸

۲. عزتی، منشی، *روشن تحقیق در علوم اجتماعی*، تهران: مؤسسه‌ی تحقیقات اقتصادی دانشگاه تربیت مدرس، چاپ اول ۱۳۷۶، ص ۲۰

۳. سریع‌الفام، محمود، *روشن تحقیق در علوم سیاسی و روابط بین‌المللی*، تهران: نشر فرزا روز، چاپ اول ۱۳۸۰، ص ۱۰۰. به نقل از ملانی توانی، علیرضا، درآمدی بر روش پژوهش در تاریخ، تهران: نشری، چاپ اول ۱۳۸۶، ص ۴۴

۴. ملانی توانی، علیرضا، درآمدی بر روش پژوهش در تاریخ، تهران: نشری، چاپ اول ۱۳۸۶، ص ۵۰

۵. کیوی، رسن، و کوک وان کامپنیوون، *روشن تحقیق در علوم اجتماعی*. ترجمه‌ی عبدالحسین نیک‌گهر، تهران: باقر، چاپ سوم ۱۳۷۵، جلد ۲، ص ۲۴

۶. ساروخانی، باقر، *روشن‌های تحقیق در علوم اجتماعی*، تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، چاپ سوم ۱۳۷۵، جلد ۱، ص ۱۳۸

۷. زرین کوب، عبدالحسین، *تاریخ در توازن*، تهران: مؤسسه‌ی انتشارات اصرکیر، چاپ سوم ۱۳۸۰، ص ۱۲۰

۸. رجلو، قبعلی، «سیر نظر دوش و نظریه در علم تاریخ»، در: محمود اسماعیلی، نقد تاریخ پژوهی اسلامی، ترجمه‌ی جنت‌الله جودکی، تهران: پژوهشکده تاریخ اسلام، چاپ اول ۱۳۸۸، ص ۱۱

9. Oral History

۱۰. اذری خکستر، غلامرضا، «اعیتمت تاریخ شفاهی سیزده در مطالعات تاریخی»، در: مجله‌ی روزگاران، زمستان ۱۳۸۸ و بهار ۱۳۸۹ (گروه تاریخ سازمان امور و پژوهش خراسان)،

۱۱. خلیلی، نسیم، «نقش تاریخ شفاهی در تاریخ‌نگاری» در: *مجموعه مقالات نخستین همایش تاریخ شفاهی ایران*. شانزدهم اسفندماه ۱۳۸۵، ص ۱۹۳

۱۲. حسن‌آبدی، ابوالفضل، «نقش دانشگاه‌ها در گسترش تاریخ شفاهی»، در: *مجموعه مقالات نخستین همایش تاریخ شفاهی ایران*. شانزدهم اسفندماه ۱۳۸۵، ص ۲۰۵

13. Institut d'histoire du temps présent

14. Oral Tradition: A Study in Historical Methodology

15. Jan Vansina

16. Aldine Transaction

17. H.M. Wright

18. Selma Leydesdorff

19. Elizabeth Tonkin